

Työ- ja elinkeinoministeriö
Maahanmuuttajien kotouttaminen -ryhmä
PL 32

00032 VALTIONEUVOSTO

Lausuntopyyntönnö tem/1081/09.04.01/2013, 3.9.2014

Kansainvälistä suojelua saavien muutto vastaanottokeskuksista kuntiin (VERTTI) -työryhmän selvitys

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Suomen Kuntaliitolta lausuntoa ALTTI- ja VERTTI -työryhmien selvityksistä. Kuntaliitto antaa lausunnon kummastakin selvityksestä erikseen.

VERTTI-työryhmän selvitys

VERTTI-työryhmä on selvittänyt aikuisten kansainvälistä suojelua saavien muuttamista vastaanottokeskuksista kuntiin. Työryhmän selvityksessä on kuvattu laajasti eri toimijoiden näkökulmasta käytäntöjä ja ongelmia muutossa vastaanottokeskuksista kuntiin.

VERTTI-työryhmän selvityksessä esitetään useita suosituksia kansainvälistä suojelua saaneiden kuntiin muuttamista koskevan järjestelmän ja käytäntöjen kehittämiseksi. Tarkoitus on, että Maahanmuuttovirasto kehittää vastaanottokeskusten ohjeistusta työryhmän työn pohjalta.

Kuntaliiton näkemyksiä VERTTI-työryhmän suosituksista

Työryhmän selvityksessä käytetään termiä "vastaanottokeskusmuutto" kuvaamaan oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden omaehtoista ja itsenäistä muuttamista vastaanottokeskuksista kuntiin ja termiä "ELY-keskusmuutto" kuvaamaan kuntien ja ELY-keskusten välisen sopimuksen perusteella tapahtuvaa muuttamista.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että "vastaanottokeskusmuutto" ja "ELY-keskusmuutto" -termit eivät ole kotoutumislain mukaisia termejä. Niitä ei tulisi käyttää kotoutumislain mukaisen kuntaan osoittamisen käytännön rinnalla yhdenvertaisina malleina pakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden kuntaan siirtymisessä.

Työryhmän selvityksen sivulla 31 olevissa kehittämissuosituksissa esitetään, että

"Priorisoidaan ELY-keskusten kuntiinsijoitustyössä kiintiöpakolaisia ja vastaanottokeskuksesta muuttavia haavoittuvia ryhmiä. Haavoittuvilla ryhmillä tarkoitetaan alaikäisiä ilman vanhempiensa tulleita, kuntoutusta tai muuta terveydenhoitoa tarvitsevia, yksinhuoltajaperheitä tai muuten vaikeassa asemassa olevia henkilöitä. Tarvittaessa tehdään vaadittavat lainsäädäntömuutokset kotoutumislakiin." ja että

"Vastaanottokeskusmuuttomalli vakinaistetaan ELY-keskusmuuton rinnalle (työryhmän esitysten pohjalta) ottaen huomioon ainakin seuraavat elementit

- Maahanmuuttovirasto kehittää valtakunnallista ohjeistusta vastaanottokeskuksille vastaanottokeskusmuutosta.
- Vastaanottokeskusmuuttoa koskevat käytännöt jalkautetaan ja tiedotetaan TEM:n, Migrin ja ELY-keskusten yhteistyönä. ELY-keskusten tulee selvittää alueensa kunnille vastaanottomuuton keskeisiä periaatteita.
- Kuntien tulee huomioida palvelujen järjestämisessä vastaanottokeskuksista muuttavat ja määrittellä heitä varten palveluprosessit esimerkiksi kunnan kotouttamisohjelmassa."

Kuntaliitto katsoo, että näillä ehdotuksilla nykyistä kotoutumislain mukaista järjestelmää muutettaisiin Maahanmuuttoviraston ohjeella oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden osalta. Kuntaliiton näkemyksen mukaan kehittämissuositukset edellyttävät kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamista. Asiaa ei voida säätää hallinnollisella ohjeella. Jos kotoutumislakia muutettaisiin kehittämissuositusten mukaiseksi, tulisi niiden perusteella kunnille uusi lakisääteinen tehtävä. Myös kuntien vapaaehtoisuus vastaanotossa poistuisi. Perustuslain 121 §:n mukaan kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Näin suuret muutokset vaatisivat periaatteellisen poliittisen päätöksen eduskunnassa.

Kuntaliitto pitää välttämättömänä, että selvityksessä esitetty vastaanottokeskusmuutto perustuu kunnan ja valtion väliseen sopimukseen. Myös ELY-keskuksen on oltava prosessissa mukana, sillä kustannusten korvaaminen kuuluu ELY-keskuksen toimivaltaan.

Selvityksen kehittämissuosituksissa sivulla 37 esitetään, että ”Käynnistetään valtakunnallinen muuttovalmennushanke, jossa luodaan tiedotus- ja ohjausmalli TE-hallinnon, kuntien ja vastaanottokeskusten yhteistyönä muuton suuntaamiseksi alueille, joiden palvelu- ja työtarjonta vastaavat muuttajien tarpeita. Hankkeessa kehitetään sekä vastaanottokeskuksissa tapahtuvaa ohjausta että TE-hallinnon valmiuksia antaa muuttovalmennusta työ- ja koulutuspaikkojen saatavuuden näkökulmasta.”

Kuntaliitto pitää muuttovalmennushanketta sinänsä kannatettavana, mutta painottaa, että kuntiin tulee kuitenkin siirtyä siitä kuntien kanssa sopien. Kuntaliitto edellyttää, että kotoutumiskoulutukseen osoitetaan riittävästi resursseja sellaisille alueille, joille muuttoa runsaimmin on. Kotoutumiskoulutusta on voitava järjestää tarvetta vastaavasti kaikkialla Suomessa.

Kuntaliitto korostaa sitä, että hyvän kotoutumisen alku edellyttää kunnan palvelujen hyvää suunnittelua ja riittäviä resursseja. Jos vastaanottokeskuksesta ohjataan kuntaan ennalta arvaamaton määrä kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä, vaikeuttaa se huomattavasti suunnitelmallisen ja oikein resursoitun kotouttamisen käynnistämistä.

Kuntaliitto on tyytyväinen siihen, että työryhmä esittää yhtenä suosituksena kunnille pakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta maksettavien laskennallisten korvausten tason korottamista.

Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä, että pakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta maksettavat laskennalliset korvaukset korotetaan vastaamaan kustannustasoa. Laskennallisten korvausten korotuksen jälkeen ne tulisi sitoa indeksiin. Näin voitaisiin varmistaa korvauksen tason seuraaminen kustannuskehitystä.

Laskennalliset korvaukset kunnille ovat 6 845 euroa vuodessa alle 7-vuotiaasta (vuonna 2014 väliaikaisesti 7120 euroa) ja 2 300 euroa vuodessa yli 7-vuotiaasta henkilöstä. Tilastokeskuksen julkisten menojen hintaindeksin mukaan kuntien sosiaalitoimen kustannukset ovat vuosina 1993 - 2013 nousseet 74,7 %. Jotta korvaustaso vastaisi vuoden 1993 jälkeen tapahtunutta kustannusten nousua sosiaalitoimessa, tulisi laskennallisten korvausten alle 7-vuotiaiden osalta olla 10 872 euroa vuodessa ja yli 7-vuotiaiden osalta 3319 euroa vuodessa. Hintaindeksin mukainen nousu kuvaa ansiotasoindeksin ja inflaation mukaista nousua. Todellisuudessa kuntien kustannukset ovat sosiaali- ja terveystoimessa nousseet enemmän, kun otetaan huomioon palvelujen laadullinen ja määrällinen muutos.

Lisäpanostukset kotouttamiseen aikaansaavat säästöjä pidemmällä aikavälillä muun muassa työttömyys- ja toimeentulotukimenoissa.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että työryhmän selvityksen alussa olevaan tiivistelmään lisätään työryhmän suositus siitä, että kunnille maksettavien laskennallisten korvausten taso nostettaisiin vastaamaan kohonutta kustannustasoa. Laskennallisten korvausten tämän hetkinen riittämätön taso on kuntien antaman palautteen mukaan yksi keskeinen syy siihen, että kunnat eivät ole kyenneet tekemään ELY-keskusten kanssa tarvittavaa määrää sopimuksia pakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanotosta.

Selvityksen kappaleessa 4 kuvataan kuntien välistä muuttoa koko väestön osalta. Raportissa todetaan, että noin 1500 henkilön vuosittainen vastaanottokeskusmuutto on osa maan sisäistä pääkaupunkiseudulle ja suuriin kaupunkeihin kohdistuvaa muuttoliikettä.

Kuntaliitto korostaa, että vastaanottokeskuksista pääkaupunkiseudulle tai muihin kuntiin muuttavat henkilöt tarvitsevat kotoutumista tukevia palveluja. Tämän vuoksi heidän muuttamistaan ei voida verrata kantaväestöön kuuluvien henkilöiden muuttoon kunnasta toiseen.

SUOMEN KUNTALIITTO

Timo Kietäväinen
varatoimitusjohtaja

Anu Wikman-Immonen
erityisasiantuntija